

УДК 378.147+371.314.6:62

Оксана Григоряк,
аспірант Бердянського державного
педагогічного університету
Микола Пелагейченко,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри професійної педагогіки та
методики трудового навчання
Бердянського державного
педагогічного університету

УМОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Стаття присвячена проблемі становлення культури проектної діяльності. Характеризуються умови формування культури проектної діяльності майбутнього вчителя технологій, представлені в психолого-педагогічних дослідженнях.

Ключові слова: *проектна діяльність, проект, культура проектної діяльності, умови.*

Статья посвящена проблеме становления культуры проектной деятельности. Характеризуются условия формирования культуры проектной деятельности будущих учителя технологий, представленные в психолого-педагогических исследованиях.

Ключевые слова: *проектная деятельность, проект, культура проектной деятельности, условия.*

The article is dedicated to the problem of forming the culture project activity. Different terms of forming the culture project activity of a future teacher of technology are represented in the psychological and educational researcher.

Key words: *the project activity, the project, the culture project activity, the term.*

Модернізація системи професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання в педагогічному університеті передбачає нове бачення розвитку особистості студента, тому володіння проектним процесом є ознакою сучасної культури спеціаліста. Проектування змінює тип мислення учасників проекту, наближаючи його потреби сучасної освіти. Тому виникає необхідність у пошуку шляхів формування культури проектної діяльності майбутніх учителів з урахуванням інноваційних тенденцій реформування школи.

Удосконаленням підготовки майбутнього вчителя трудового

навчання в умовах реформування вищої освіти займаються Ю. Белова, В. Гетта, Р. Гуревич, Ю. Ковальова, О. Коберник, Є. Кулик, А. Малихін, В. Мадзігон, Н. Ничкало, Н. Левченко, В. Сидоренко, Г. Терещук, В. Титаренко тощо.

Феномену проектної культури присвячені роботи І. О. Колесникової, О. П. Маркова, В. Є. Радіонова, Ю. О. Фильчакової, В. О. Ченобитова.

Проблему дослідження проектної культури висвітлено в дисертаціях Ю. Вєсьолової, І. Ісламбекової, Т. Карпинської, Л. Филимонюк тощо. Питання формування проектної культури педагога вивчали Н.Топіліна, Л. Хоружа, А. Цимбалару.

Проте проблема визначення умов формування культури проектної діяльності у фаховій підготовці вчителя трудового навчання в зазначених та інших роботах не розглядається, що й зумовило актуальність теми статті.

Метою статті є визначення дидактичних умов формування культури проектної діяльності у фаховій підготовці вчителя трудового навчання.

У сучасній школі проектна діяльність на уроках трудового навчання займає з кожним роком, з кожною новою редакцією шкільної програми вагоме місце в технологічній освіті школяра. Тому вимоги до навчання спеціалістів у ВНЗ за даним профілем, повинні змінюватися не тільки за змістом, або методами викладання, а також і реформуванням підходу до розвитку особистісних характеристик майбутнього вчителя. Як наслідок, поняття «культура проектної діяльності» стає невід'ємною складовою характеристики сучасного педагога, сутністю якої є використання у фаховій роботі сукупності проектних способів перетворення дійсності, проектних знань та вмінь, а також сформованість системи світоглядних та професійних поглядів на картину світу. Проектні засоби ґрунтуються на основі прогнозування, планування, конструювання, виконання та оцінки продукту проекту.

Також, культуру проектної діяльності необхідно трактувати, як інтегративну якість особистості, яка визначається здібностями до розробки та реалізації особистісно-значущих проектів. До якостей особистості педагога, який організовує проектну діяльність можливо віднести: критичність, креативність, рефлексивність, комунікативність, відповідальність.

Дослідники найчастіше звертають увагу, на те, що культура проектної діяльності – це соціально-прогресивна творча діяльність (Л. Філимонюк), засіб творчої самореалізації людини (Ю. Вєсьолова), стиль мислення (Ю. Лях), якісна характеристика розвитку творчих здібностей (Л. Бережна), можливість діяти при виконанні проекту (Ю. Хотунцев), простір для творчості (О. Чепурова), комплекс засобів і форм організованої проектної діяльності (М. Колесніков).

На думку В. Моштука проектна культура вчителя трудового навчання відображає творчо-інтуїтивну складову його проектно-технологічної культури і формується у процесі проектування [3, с. 206].

Культура проектної діяльності майбутнього вчителя трудового навчання – це насамперед складна, багаторівнева, динамічна система професійних якостей, яка зорієнтована на управління навчальним процесом основою якого виступає проектний підхід вирішення проблем.

Л. Бережна розглядає, як умову оволодіння педагогом культурою проектної діяльності – багатогранний спектр дій з самовдосконалення професійних якостей і організаційного менеджменту освітянина:

- мотивація особистості на оволодіння проектною культурою;
- організація процесу проектування в навчальному закладі;
- інноваційну направленість педагогічної діяльності;
- можливість вибору особистістю шляху саморозвитку;
- розширення та поглиблення професійної майстерності вчителя;
- різноманітність видів діяльності;
- самореалізація та самоактуалізація в освітньому процесі [1].

Також науковці визначають інші умови оволодіння особистістю культурою проектної культури:

- розроблений комплекс педагогічних заходів щодо оволодіння методологією проектування;
- наявність у кожного із суб'єктів освітнього процесу досвіду творчої діяльності;
- зміст освіти, зафіксований у навчальних програмах;
- організація процесу проектування як системоутворюючої діяльності, що відбиває специфіку моделювання освітнього середовища школи.

Розглядаючи механізми формування культури проектної діяльності, необхідно відзначити, що вони включають в себе всі галузі педагогічної діяльності: науково-дослідну, проектувальну, освітню, виховну, управлінську – в їх складному взаємозв'язку і взаємозумовленості.

М. Лавров педагогічними умовами успішного формування проектної культури майбутніх учителів технології та підприємництва вважає:

- використання інтегративного підходу до процесу формування проектної культури майбутнього вчителя технології та підприємництва;
- розробка методичного забезпечення процесу формування проектної культури майбутнього вчителя;
- проходження етапності процесу формування проектної культури вчителя;
- засвоєння та застосування узагальненого алгоритму проектування і конструювання діяльності [3, с. 15].

І. Ісламбекова в якості педагогічних умов формування культури проектної діяльності розглядає:

- безперервність культури;
- достатність критичної маси носіїв проектної культури;
- налагоджена система комунікації;

– функціонування інноваційного освітнього середовища [2, с. 19].

Слід зауважити, що культура проектної діяльності майбутнього вчителя повинна формуватися не окремими, ізольованими предметами, а цілісним освітнім середовищем, де викладачі та студенти є колективом однодумців, які відтворюють і творять культурний, естетично організований простір освітньої установи. Під час виконання проекту викладач підказує студентам тільки загальні напрями та головні орієнтири маршрутів пошуку вирішення проблеми.

Важливо зазначити, що мета викладача – розвиток ініціативності студента, творчості, вдумливого ставлення до практичної роботи. Викладач повинен не стільки вчити, скільки розуміти та відчувати, як навчається студент.

Також, для формування культури проектної діяльності студента важливо створити проектне середовище, де кожен учасник проектування повинен відчути комфорт у прояві своєї індивідуальності, значимість результату проекту, процес роботи над проектом має зачіпати власні потреби у перетворенні дійсності. Тому, при запуску проекту майбутнього вчителя, першорядне значення необхідно надавати проблемі, як етапу проектної діяльності та як умові включення студента до продуктивної праці.

Проблема – теоретичне або практичне питання, що потребує розв'язання, вивчення, дослідження. Вирішення цього питання є суть всієї проектної діяльності студента. Існують декілька підходів постановки проблеми:

- викладач сам задає проблематику, обґрунтувавши важливість виконання проекту;
- викладач і студент співпрацюють у пошуку проблеми;
- студент самостійно пропонує яку проблему слід вивчати.

Вибір підходу залежить від теоретичної і практичної готовності майбутнього вчителя вирішувати проблемне питання та від рівня культури проектної діяльності, тому що самих лише знань та вмінь не достатньо для якісної розробки проекту, а тим паче визначення актуальної проблеми.

Розглянемо деякі аспекти можливої проблематики проектів майбутнього вчителя трудового навчання.

Методичний напрям. Як найкраще надати певний теоретичний матеріал учням? Як запустити творчий проект школяра? Яким чином організувати захист проекту школяра? Вибір варіативного модуля для детальної розробки та апробація ідей на педагогічній практиці. Оцінювання проектної діяльності учнів.

Технологічний напрям. Розробка технологічного процесу виготовлення певного об'єкту праці. Покращення естетичної складової виробу. Проектування нових функцій об'єкта. Дослідження недоліків існуючих технічних пристроїв.

Педагогічний напрям. Як реалізувати себе в педагогічній діяльності?

Формування власного іміджу вчителя трудового навчання. Професійний розвиток вчителя. Розробка стилю спілкування з учнями на уроці при роботі над творчим проектом.

Психологічний напрям. Вивчення власних здібностей, нахилів, інтересів. Контроль емоцій та почуттів у професійній діяльності. Формування характеру педагога. Самопізнання свого внутрішнього світу.

Економічний напрям. Вивчення можливості продажу продукту проекту. Реклама виробів праці студентів. Шляхи подолання матеріальних труднощів у буденні педагога.

Соціально-суспільний напрям. Роль вчителя трудового навчання в покращенні адаптації учнів у житті. Пошук гідного існування студента, а потім і педагога в сучасному суспільстві.

Проектна діяльність має розкривати перед студентами широке поле нової для них діяльності, тим самим сприяючи появі великого кола інтересів з питань педагогіки, психології, методики викладання трудового навчання, технології виробництва, філософії буття. Також процес проектування дає змогу подолати одне з істотних протиріч традиційного навчання – відсутність достатньої індивідуалізації, що сприяє активізації пізнавальної мотивації і інтелектуальної ініціативи студента. Проектне навчання виводить майбутнього вчителя на новий, більш усвідомлений рівень професійної самоосвіти.

У процесі виконання творчого проекту студентами мають визначатися:

- дослідницька діяльність;
- пошукова діяльність;
- конструкторська діяльність;
- технологічна діяльність;
- практична діяльність.

Кожна з розглянутих видів діяльності доповнює один одного та сприяє цілісності проектної діяльності студента. Проект студента – це синтез різноманітних дій, які імітують реальні життєві ситуації у всьому їхньому розмаїтті.

При виборі теми проекту, студент разом з викладачем має дотримуватися певних дидактичних вимог:

- соціальна значущість, гуманістична спрямованість готової роботи;
- формування активної життєвої позиції студента в процесі роботи над проектом;
- врахування регіональних, ментальних особливостей при виконанні проекту;
- доступність виконання, яка обумовлена наявністю матеріально-технічної бази кафедри, підготовленістю студента;
- профорієнтаційна спрямованість, яка допомагає професійному самовизначенню студенту.

Таким чином, до комплексу педагогічних умов розвитку культури проектної діяльності майбутніх учителів трудового навчання в освітньому процесі, необхідно віднести:

- спеціально організовану проектну діяльність, що надає студентам можливість культурно-ціннісного самовизначення в освітньому процесі;
- проектна діяльність орієнтована не тільки на реалізацію проекту, а й на особистісні зміни в самих суб'єктах проектної діяльності.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження полягають у розробці технології формування культури проектної діяльності майбутнього вчителя з урахуванням визначених умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бережна Л. Проектна культура як основний спосіб реалізації інноваційної педагогічної діяльності / Л. Бережна // Теорія та методика управління освітою. – 2010. – № 3.
2. Исламбекова И. С. Технологический подход к формированию проектной культуры будущего педагога профессионального обучения : автореф. дис на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / И. С. Исламбекова. – Махачкала, 2010. – 21 с.
3. Лавров М. Л. Формирование проектной культуры будущего учителя технологий и предпринимательства : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессиональной деятельности» / М. Л. Лавров. – Шуя, 2010. – 25 с.
4. Мортук В. В. Сутність поняття «проектно-технологічна культура» та її основні структурні компоненти / В. В. Моштук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка. – 2011. – № 2. – С. 204–211.